

Kázání jako podobenství Božího království

Barthovo učení o Kristově prorockém díle a jeho homiletické důsledky*

Tabita Landová

V programatické přednášce „Boží lidskost,“ kterou Barth přednesl roku 1956 na shromáždění svazu reformovaných farářů ve švýcarském Aarau, představuje autor nové směřování své teologie. Jak napovídá název přednášky, jeho stěžejním tématem se stala Boží *lidskost*, to znamená „Boží vztah a příklon k člověku“, „Boží svobodná milost, v níž Bůh nechce být a není Bohem jinak než jako Bůh člověka.“¹

Zdá se, že Boží lidskost je diametrálním protikladem Božího *božství*, které Barth vyzdvihl na počátku svého odvratu od liberální teologie. Znamená tento obsahově zcela opačný důraz zásadní změnu teologického paradigmatu? Barth sice označuje své nové teologické směřování za „obrat“ (Wendung), a to dokonce obrat „v *odlišnosti* k dřívějšímu obratu.“² To však ještě neznámá, že by předcházející obrat popíral, nýbrž to, co řekl dříve, chce nyní říci znovu a lépe.³ Téma Boží lidskosti se tak dostává do centra jeho pozornosti na základě precizace předcházejícího východiska. Neboť „právě správně pochopené Boží *božství* zahrnuje: jeho *lidství*.“⁴ Skutečné poznání Boha v jeho božské svrchovanosti nutně znamená poznání jeho lidskosti.

V souvislosti s obratem k Boží lidskosti reviduje Barth také své dosavadní pojetí kázání. Kázání již nepovažuje za Boží slovo, nýbrž výhradně za lidskou řeč, která je podobenstvím Božího slova. Provedení této revize nalezneme ve čtvrtém svazku Církevní dogmatiky, v rámci pojednání o Kristově prorockém úřadu (KD IV/3). V následujícím pojednání chci ve třech krocích ukázat, k jakým posunům došlo v Barthově pojetí kázání a co je jejich příčinou. Jako východisko Barthova nového homiletického

* Tato práce je kapitolou z nepublikované disertace s názvem „Kázání a profétie: teologie kázání K. Bartha a J. L. Hromádky,“ obhájené na UK ETF v roce 2005.

¹ BARTH, *Menschlichkeit*, 3.

² BARTH, *Menschlichkeit*, 3.

³ Alespoň v tomto smyslu chápe Barth pojem „retraktace“, jak nazývá svůj obrat (BARTH, *Menschlichkeit*, 7).

⁴ BARTH, *Menschlichkeit*, 10.

konceptu nejprve představím jeho nauku o prorockém úřadu Ježíše Krista (1). V druhém kroku se budu zabývat důsledky, které Barth vyvozuje z Kristova prorockého díla pro službu křesťanského sboru (2). Poslední bod věnuji implikacím, které vyplývají z pojetí Kristovy profétie a prorocké služby sboru pro křesťanské kázání (3).

1. Profétie Ježíše Krista jako podmínka možnosti kázání

Barthovo učení o Kristově prorockém díle představuje třetí část Učení o smíření.⁵ To je strukturováno na základě tradičního učení o trojím úřadu Ježíše Krista. Jeho první dvě části tak odpovídají úřadu kněžskému a královskému. Jakkoli Barthovi nejde o nekritickou recepci starého učení o *munus triplex*, uznává, že nauka o *munus propheticum* poukázala na důležitý moment dění smíření, který si zasluhuje pozornosti. V tomto oddílu se proto budeme zabývat tím, v čem Barth spatřuje problematiku Kristova prorockého úřadu, jak se vymezuje vůči jeho dosavadnímu pojetí v teologické tradici a jak jej sám interpretuje.⁶

(a) Jistota poznání jako třetí problém učení o smíření

Barthův pohled na problematiku profétie Ježíše Krista vychází z diference v rámci klasické trojice Kristových úřadů. První dva úřady, kněžský a královský, chápe jako „dvojí rozvinutí věcného obsahu učení o smíření“ (1). Tímto obsahem je Boží ano k člověku, které se uskutečňuje ve dvojím pohybu: „shora dolů“ a „zdola nahoru“. V události smíření jde o skutečnost, že Bůh se v Kristu poníží a staví se na stranu člověka a že člověka vyvyšuje a staví jej na svou stranu (2).⁷ Vedle dvojího rozvinutí věcného obsahu učení o smíření existuje ještě „třetí problém“ či dimenze dění smíření, která se týká jeho povahy: „Smíření není němé, nýbrž hlasité, ani

⁵ §69: „Jesus Christus, der wahrhaftige Zeuge“, in: BARTH, KD IV/3,1. Čísla stránek v závorkách se v následujícím textu a poznámkách pod čarou vztahují k této knize.

⁶ K Barthově reinterpetaci učení o trojím úřadu srv. BORNKAMM, Lehre.

⁷ Barth zde propojuje učení o trojím úřadu s dalšími christologickými dogmaty: s učěním o dvojí přirozenosti a o dvou stavech. Tuto komplikovanou strukturu, v níž je nauka o Kristově božství a lidství propojena s naukou o jeho ponížení a vyvýšení, vystihují nadpisy prvních dvou částí Učení o smíření: „Ježíš Kristus, Pán jako služebník“ (KD IV/1) a „Ježíš Kristus, služebník jako Pán“ (KD IV/2).

temné, nýbrž světlé, ani do sebe uzavřené, nýbrž transeuntní, komunikativní dění.“ (7)

Součástí dění smíření je tak nejen jeho skutečnost, nýbrž i jeho komunikativní charakter. Smíření se nejen děje, nýbrž se také samo dává poznat. Přitom Barth zdůrazňuje vzájemnou nerozlučnost jeho obsahové a formální stránky: „Tím, že se děje ve své dokonalosti a tak bez potřeby doplnění, tím se také vyjevuje, otvírá, prostředkuje, zjevuje.“ (6) Právě tím, že se smíření skutečně děje, sděluje samo sebe jako pravdu. Tím, že Bůh jedná, také mluví. Důrazem na komunikativní charakter dění smíření vylučuje Barth jeho závislost na podmínkách lidského chápání. Jestliže dění smíření vyjevuje samo sebe, je samo také podmínkou možnosti svého poznání.⁸ Tím je podtržena jeho objektivita a zároveň vyloučeno možné nepochopení, že by se v problému poznání smíření mohlo jednat o problém teorie lidského poznání (9n). Jistota o pravdivé skutečnosti smíření je všemu lidskému poznání apriorní.

(b) Munus propheticum v teologické tradici a jeho aktualita

Barthova vlastní reinterpretace učení o Kristově prorockém úřadu se jednak vyrovnává s jeho podobou v dosavadní teologické tradici, jednak reflektuje podněty vycházející z aktuální situace.

V konfrontaci s luterskou, reformovanou a katolickou tradicí vznášá Barth pět výtek vůči jejich pochopení Kristova prorockého úřadu. Na prvním místě kritizuje tendenci chápat profétii Ježíše Krista jako zjevení určitých spásných obsahů a zdůrazňuje, že jde o Kristovo *sebezjevení*, o zjevení smíření, které se v něm uskutečnilo (14). Za druhé odmítá historizující chápání tří Kristových úřadů v chronologické posloupnosti, které zatemňuje jednotu dění smíření a jeho aktuální význam (14n).⁹ Za třetí odmítá označení Krista za „nejvyššího proroka a učitele“, které otevírá prostor i jiným zdrojům zjevení (15). Pátá výtka směřuje k problému adresátů: Na koho se Kristus jako smírce a zjevovatel obrací? Zatímco Calvin označil za adresáta Kristova zjevení svět, u některých ortodoxních teologů se objevily tendence omezit okruh adresátů Kristovy profétie na „ty, kdo jsou jeho“,

⁸ Dění smíření vyjevuje sebe samo, „aby bylo vnímatelné a vnímané, ale nezávisle na tom (jako suverénní základ všeho vnímání), zda se dostane k našemu vnímání: podmínka našeho vnímání, ale jím nepodmíněná“ (7).

⁹ Podle tohoto pojetí Kristus nejprve jako prorok zvěstoval Boží království v Galileji a Jeruzalémě, poté jako velekněz trpěl a zemřel a nakonec jako král vstal z mrtvých a vstoupil na nebesa.

tedy na křesťany.¹⁰ Barth naproti tomu v návaznosti na Calvina zdůrazňuje, že Kristus, v němž Bůh smířil svět se sebou samým, se jako zjevovatel tohoto smíření obrací právě na celý tento svět (17).

S naším tématem úzce souvisí především čtvrtá výtká, proto ji pojednáme podrobněji. Týká se otázky sdílení Kristova prorockého úřadu s věřícím popř. církví, tedy otázky jeho komunikativní interpretace. Zatímco Calvin podle Bartha interpretoval Kristův prorocký úřad komunikativně, reformovaná ortodoxie od tohoto pojetí upustila.¹¹ Rozlišila bezprostřední a zprostředkované vykonávání Kristova prorockého úřadu a zprostředkovanou profétii omezila na působení proroků a apoštolů. Barth zpochybňuje jednak možnost takového rozlišování, neboť Kristovo mluvení *per seipsum* existuje pouze v mluvení *per alios* (např. skrze Písmo a zvěstování) a naopak, Kristovo mluvení *per alios* se stává jeho mluvením *per seipsum* (16). Jednak zpochybňuje oprávněnost omezení Kristovy zprostředkované profétie pouze na starozákonní a novožákonní svědky (16). Luterští teologové, kupříkladu Johannes Gerhard, byli podle něj v této věci konsekventnější, když bez zábran hovořili o pokračování Kristova prorockého úřadu ve službě apoštolů a jejich následovníků.¹² Naproti tomu katolické teologii Barth vytýká, že ztotožnila tělo církve, které má podíl na Kristově prorockém úřadě, s oficiálním církevním úřadem, aby tak legitimovala papežskou neomylnost. Táže se, odkud bere učitelský úřad této církve nárok vystupovat se stejnou autoritou, jaká přísluší Kristově profétii. Sám se vymezuje jak vůči katolickému tak vůči reformovanému redukcionismu a kloní se k důsledné komunikativní interpretaci: „Služba zvěstování jako konkrétní podoba oné účasti“ křesťana na Kristově prorockém úřadu je podle něj „úlohou celého sboru“ (16).

K pojednání třetího problému učení o smíření Bartha ovšem nevede

¹⁰ Srv. 44. otázku Heidelberského katechismu.

¹¹ Barth přehlíží, že již Calvin neprovedl komunikativní interpretaci Kristova prorockého úřadu důsledně a účast křesťana na prorockém úřadu chápal pouze ve smyslu vnitřního učení, nikoli však jako zmocnění ke zvěstování. Cílem Kristova prorockého úřadu je podle Calvina „osvěcovat je [*scil.* Kristovi učedníci] pravým poznáním Otce, vychovávat je v pravdě a činit je vlastními žáky Božími“ (Calvin, Catechismus Genevensis, cit. podle HIRSCH, Hilfsbuch, 71).

¹² Příčinou je nepochybně Lutherova důsledná komunikativní interpretace Kristova kněžského úřadu, do něhož zahrnul také úřad slova, resp. vzájemné učení. Podle Luthera je podstatou kněžské hodnosti, že „jsme hodni ukázati se před Bohem, modliti se za jiné a navzájem se učiti Božím věcem“ (LUTHER, O svobodě, 127–202, 154).

jen historicko-teologický zájem, nýbrž rovněž výrazný kontextuální zřetel,¹³ jak dokládá jeho obsáhlá analýza novodobé situace církve (18–40).

Aktualitu třetího problému učení o smíření podle Bartha vyvolává především osamostatnění světa vůči církvi a úsilí o autonomii rozumu. Tyto skutečnosti připravily církev o její světovou platnost a zpochybnily nárok křesťanství na absolutnost (18n). Vedle oddělení světa od církve však Barth zároveň pozoruje v dějinách spontánní pohyb církve ke světu. Jeho projevy spatřuje již v reformačním objevení Božího slova, ve znovuobjevení kázání Božího království u Joh. Chr. Blumhardta, Kuttera a Ragaze či v ekumenických konferencích. S tímto příklonem církve ke světu spojuje Barth především otázku pravdivého poznání Boha a otázku pravdivé lidské řeči o Bohu. Jestliže se církev chce obracet ke světu, musí umět „mluvit“. Aby mohla mluvit, musí „poznávat“. A její poznání musí být „jistým“ poznáním (34). Právě otázku jistoty poznání, kterou církev potřebuje pro svůj pohyb k lidem, řeší Barth pomocí učení o Kristově prorockém úřadu tím, že zakotvuje jistotu pravdivého poznání Boha a pravdivé řeči o Bohu v dění smíření samém.

(c) Kristus jako jediné slovo Boží

Východiskem Barthových úvah o Kristově prorockém díle je pojem starozákonní profétie. Proroci ve Starém zákoně jsou „vyvolení, vybavení a povolání svědkové již uskutečněných, právě se dějících a dosud očekávaných Hospodinových činů milosti, soudu a záchrany“, „skrze jejichž službu přichází ke slovu Boží vůle a jednání“ (52). Se zřetelem k této definici označuje Barth život Ježíše Krista za profétii v pravém slova smyslu, neboť je „vyslovením a dosvědčením Božího jednání a konání s lidmi“. Zároveň je však také překonáním tohoto starozákonního pojmu (52). Kristus jako prorok transcenduje starozákonní pojem proroka ve čtverém smyslu: (a) Mluví Boží slovo tím, že jím sám je. (b) Je-

¹³ „Je náhoda, že k obnovení učení o *munus Christi propheticum* došlo právě na prahu nové doby? (...) Je možné, že přistoupení k třetímu problému učení o smíření na nás nevyžadují důvody nadčasové vědecké správnosti, přesnosti a úplnosti, nýbrž že se přitom jedná o zodpovězení otázky, kterou nám vnučuje dějinný vývoj především posledních 450 let a před níž nemůže novodobá teologie zavírat oči také proto, že na ni nepřehlédnutelně narazila v osudech, událostech a jevech novodobé církve.“ (18)

ho profétie je univerzální profétii (53).¹⁴ (c) Hovoří z hlediska přítomnosti Božího království. (d) Je prostředníkem mezi Bohem a člověkem, jehož svědectví může být svědectvím o sobě samém (55).¹⁵ V profétii Ježíše Krista dospěla podle Bartha starozákonní profétie ke svému cíli a konci. Z principiální uzavřenosti starozákonní profétie vyplývá, že legitimní pokračování tohoto druhu profétie je nemožné. Kdo by chtěl dnes hovořit jako starozákonní prorok bez ohledu na Kristovo dílo, je podle Bartha falešným prorokem.¹⁶ Jediná možnost legitimního pokračování profétie v křesťanské církvi se tak otvírá v návaznosti na profétii novozákonní, na prorocké dílo Ježíše Krista.

Vlastní Barthovo učení o Kristově profétii vychází z předpokladu, že Kristus jako ten, v němž se uskutečnil Boží čin smíření, „je také tím, kdo jej a sebe sama vyjevuje, oznamuje a otvírá sboru a světu“ (12). Zde se nabízí otázka, jakým právem je prorocký úřad Kristu připisován. Barth ovšem takovou otázku odmítá poukazem na suverenitu Kristova zjevení. Jakýkoli pokus o zdůvodnění jeho prorockého úřadu by podle něj navíc stejně neunikl Feuerbachově kritice náboženství. Teze, že Ježíš Kristus je prorok, který dosvědčuje Boží slovo tím, že dosvědčuje sám sebe, platí jako teologický axiom a jakékoli jeho zdůvodňování popírá Kristovu zjevovatelskou suverenitu. Barth ukazuje, že otázka po legitimitě Kristova označení se naopak obrací v Kristovu otázku vůči člověku: Jaké důsledky vyvozuje pro svůj život ze skutečnosti, že Kristus je jediné světlo života? (78–95)

Vnější osvědčení platnosti tohoto axiomu ilustruje Barth první tezí Barmenského Teologického prohlášení (1934): „Ježíš Kristus je jediné slovo Boží“ (101).¹⁷ Toto vyznání bylo v době zápasu církve s nacistickou ideologií odpovědí na skutečnost, že se křesťané nacházejí v konfrontaci s jedinou pravdou, která na ně klade svůj nárok. Jestliže v době Vyznávající církve znamenalo toto přiznání se ke Kristu především odmítnutí všech

¹⁴ K výhradám vůči Barthovu srovnání profétie Ježíše Krista se starozákonními proroky viz BÄCHLI, *Das Alte Testament*, 305n.

¹⁵ Jestliže žádný z proroků nemůže být „vlastním typem“, „adekvátní prefigurací“ či „reálnou předjímku“ profétie Ježíše Krista, nelze totéž říci o „dějinách Izraele v jejich celku a souvislosti“. Dějiny Izraele „jakožto nepřetržitý sled stále nových událostí božské věrnosti (...) vůči velké lidské nevěře“ jsou „bezvýhradně srovnatelné“ s profétii života Ježíše Krista (57).

¹⁶ Takovou falešnou profétii spatřuje Barth v „zákonickém kázání“, které se pokouší napodobit kázání starozákonních proroků (56n).

¹⁷ Srv. BARTH, *Texte*.

jiných pramenů zjevení, Barth nyní – v nové dějinné a teologicko-dějinné situaci – jeho akcent posouvá. Z exkluzivního nároku teze, že Kristus je jediným Božím slovem, jediným světlem života a pravdou, nevyvozuje jen relativizaci mimokřesťanských a mimocírkevních jevů. „V exkluzi oné věty zaznívající kritika“ podle něj předně „postihuje, omezuje a relativizuje profétii křesťanů a také církve“ (101). Žádná křesťanská církev tak ve svých projevech nesmí vůči okolnímu světu uplatňovat jakýkoli absolutní nárok, neboť mu sama podléhá na prvním místě. Proto jej smí pouze dosvědčovat, a to tak, že se sama podrobuje oné jediné rozhodující instanci.

2. Prorocká služba sboru

Profétie Ježíše Krista zakládá službu křesťanského sboru. Jaké důsledky má Barthova přísná christologická koncentrace pro pochopení této služby?

(a) Profétie v církvi a mimo církve

Důrazem na exkluzivitu Božího slova v Kristu opouští Barth učení o trojí podobě Božího slova ve zjevení, Písmu a církevním zvěstování.¹⁸ Důrazně prohlašuje, že „Bible jako taková není slovem Božím“, ani „církev, její učení, vyučování, bohoslužby, celá její existence nejsou jediným slovem Božím“, stejně jako jím nejsou dějiny Kristova působení (108). Jediným Božím slovem je Kristus. Tímto tvrzením Barth ovšem nepopírá, že existují „jiná“ pravdivá slova, světla a zjevení (108). Za pravdivé prorocké slovo pokládá takové slovo, které splňuje tři kritéria: (a) *Obsahově* odpovídá jedinému Božímu slovu v Kristu. (b) Po *formální* stránce se od něj naopak odlišuje a dosvědčuje jej. (c) Pokud jde o *intenci*, není motivováno jinou instancí než samotným Božím slovem v Kristu (123n).

Existenci závažných pravdivých slov spatřuje Barth v přímém dosvědčení Krista v Písmu a v jeho nepřímém dosvědčení ve zvěstování křesťanské církve. Tyto projevy jsou „pravým podobenstvím“ Božího slova, ovšem ne více než právě podobenstvím (127). Zároveň připouští existenci jiných pravdivých slov také za hranicemi církve. Jelikož sféra Boží vlády zahrnuje celý svět jeho stvoření, může se Bůh nechat dosvědčovat pravdi-

¹⁸ Srv. §4 „Boží slovo ve své trojí podobě“, in: BARTH, KD I/1.

vými slovy také v profánní oblasti.¹⁹ Tato slova ovšem neříkají nic jiného než to, co jediné slovo Boží v Kristu. To znamená, že také splňují výše zmíněná kritéria. Tento postoj ovšem ještě není stanoviskem přirozené teologie. Zatímco přirozená teologie přiznává lidskému rozumu schopnost samostatného poznání Boha, Barth nechápe případná prorocká slova z profánního okruhu jako nezaujatá sdělení o Boží existenci, nýbrž jako dosvědčení Božího sebesdělení v Kristu, které se věcně shoduje se svědectvím Písma (131).

Odlišnost mezi profetií v církvi a mimo církev spočívá podle Bartha v tom, že církev má k vyslovování pravdivých slov jasné, konkrétní pověření a zaslíbení moci Ducha svatého (139). To neznámá, že by sama neměla slyšet i jiná pravdivá slova z oblasti mimocírkevní. Ta mohou sloužit jako komentář k Písmu, korektiv církevní tradice a motiv k novému utváření církve (146). Tato slova, stejně jako slova vyslovená uvnitř církve, je však třeba pečlivě zkoušet. Jako kritéria k jejich rozlišování uvádí Barth souhlas se svědectvím Písma, případně vztah k církevnímu dogmatu a vyznání, důsledky těchto slov a jednotu evangelia a zákona (141–146). Posledně jmenovaný požadavek znamená, že kritické slovo je pravdivým jen tehdy, pokud zároveň potěšuje. A naopak, potěšující slovo je pravdivé jen tehdy, pokud zároveň zneklidňuje. Slova, která sbor jen zneklidňují nebo naopak jen uklidňují, jsou falešnou profetií.²⁰

(b) Služba sboru jako svědectví o Kristu

Jak již bylo naznačeno, Barth interpretuje profétii Ježíše Krista důsledně komunikativně: Kristus kráčí ve svém prorockém úřadu a díle „nikoli sám, nýbrž se sborem, který založil, shromáždil, vybudoval a vyslal ke svému dosvědčování“ (951n). Účast na Kristově díle tak znamená jednak konstituci křesťanského sboru, jednak jeho vyslání ke svědectví o Kristu. Sdílení Kristovy profétie je zároveň darem a úlohou. Sbor dostává zcela určité pověření následovat Krista v jeho prorockém úřadu. To znamená dosvědčovat jej světu jako jediné Boží slovo a jediné světlo života. Prorocká služba sboru tak zahrnuje – stejně jako Kristův prorocký úřad – dva momenty:

¹⁹ „...*de iure* každý člověk, dokonce celé stvoření pochází z jeho kříže, ze smíření, které se v něm uskutečnilo, odkud je určen jako dějiště jeho vlády a tak také jako příjemce a nositel jeho Slova“ (130).

²⁰ Barth záměrně neuvádí žádný konkrétní příklad pravdivých slov z mimocírkevní oblasti (152n). To, co mohl považovat za světla a pravdivá slova v dějinách a ve stvoření, se pokouší dohledat KLAPPERT, *Offenbarung*. Uvádí např. židovství, demokratický socialismus apod.

službu Bohu a službu člověku (952). Právě v jednotě těchto dvou zřetelů spočívá podstata a specifická křesťanského konání.

Služba sboru má ve své určitosti zároveň hranici a zaslíbení. Hranice služby sboru je dána konkrétním určením být svědeckou službou. Proto nemůže být „méně, více, ničím jiným“ než svědeckou službou (954n). To, že není méně než svědectví, znamená, že její úloha spočívá právě v dosvědčování Krista světu. Sbor proto nemá provádět jen radikální kritiku lidské situace, nýbrž na prvním místě „dosvědčovat světlo, které se prolomilo do světa“ (957). To, že služba sboru není více než svědectví, znamená, že může Krista jen ohlašovat. V žádném případě se jej nemá pokoušet jakkoli reprezentovat (957). Zatímco profétie sboru, která se staví na Kristovo místo, je podle Bartha „falešnou, neautorizovanou a zavádějící profétii“, naopak ta, která se od Kristovy profétie jasně odlišuje a podřizuje se jí, je „pravou profétii“ (958). Služba sboru nemá být ničím jiným než právě určitou svědeckou službou. To mj. znamená, že sbor není zavázán ani pověřen, aby vydával svědectví jiným mocnostem a skutečnostem, které chtějí být dosvědčovány jako světla a pravdy. „To ať sbor přenechá jejich vlastním – oprávněným či neoprávněným – prorokům!“ (959)²¹

Služba sboru má ve své určitosti a ve svém omezení také zaslíbení. Tímto zaslíbením, které sbor ujišťuje o oprávněnosti a smysluplnosti jeho služby a o tom, že není odkázán jen na své vlastní síly, je sboru „původ, předmět a obsah jeho svědectví“: vzkříšený a žijící Kristus sám (962). Sboru dává zaslíbení skutečnost jeho pověření, totiž to, že se smí a má postavit vedle Krista a vydávat o něm svědectví. Ovšem „ujištění“ (Versicherung) o legitimitě, významu svědecké služby a přítomnosti Božího ducha neznámá „zajištěnost“ (Gesichertheit). Barth zdůrazňuje, že zaslíbení zůstává „svobodným zaslíbením“, nemanipulovatelným darem, o nějž sbor může jen prosit a za nějž může jen děkovat (961n).

(c) Služba sboru jako mluvení a jednání

Jestliže má služba sboru na jedné straně jednotné poslání, jímž je svědectví o Kristu, na druhé straně se vyznačuje rozmanitostí ve způsobech své realizace. Příčinou této různosti ovšem není podle Bartha různost lid-

²¹ Důvodem této koncentrace na vlastní svědectví sboru je podle Bartha na jedné straně ztráta času a sil, které by měl sbor věnovat své vlastní úloze. Na druhé straně však také nebezpečí, že by spojením s jistými světonázory mohlo dojít ke zpochybnění vlastního křesťanského svědectví v pohledu lidí, kteří se s danými názory neztotožňují (959n).

ských prostředků a možností, ačkoli ty nacházejí v rozmanitosti také svůj výraz. Důvodem je primárně různost v Bohu samém,²² druhotně různost povolání a obdarování jednotlivých členů sboru (979n). Rozmanitost forem služby je tak „vnitřně nutnou mnohotvárností“ (980), která vychází z rozmanitosti samotného Božího působení. To ovšem neznamená, že by Barth považoval lidskou individualitu za cosi nepotřebného. Nicméně její pozitivní význam závisí na způsobu, jak se s ní nakládá. Proto rozlišuje dvojí typ mnohotvárnosti služby sboru. Prvním typem je „normální, legitimní“ mnohotvárnost, kdy lidská individualita nebrání zvláštnímu povolání a obdarování jednotlivce a stává se naopak „užitečným a plodným materiálem ke konání jeho zvláštní služby“. Druhým typem je mnohotvárnost „abnormální“, kdy se zvláštní povolání a obdarování jednotlivce stalo nástrojem k jeho sebeprosazení (980n). Tento typ je třeba odmítnout.

Prakticky se rozmanitost svědectví sboru realizuje formou zvláštních společenství těch, kteří jsou povoláni k podobnému konání. Barth je nazývá „pracovními společenstvími“ (982). Kritériem „pravé církevnosti“ těchto společenství je, že nejsou nečinnými uskupeními, která sbor štěpí, nýbrž takovými pracovními společenstvími, v nichž se realizuje svědectví sboru ve světě (982). Jaké jsou konkrétní formy této služby? Barth nechce podávat historický přehled všech možných forem, ani pozitivní systém aktuálních a obecně směrodatných variací, nýbrž pokouší se postihnout „základní formy členění církevní služby, jež jsou v dějinách a v přítomnosti konstantní“, to znamená, že „jakožto obecně ‚stanovené‘ Bohem“ nesmějí nikdy chybět (985n).

Základní rozlišení forem nachází Barth již v Ježíšově vyslání učedníků.²³ To se na jedné straně vyznačuje jednotou poslání, na druhé straně mnohotvárností, resp. zásadní dvoutvárností (986). Tato dvoutvárnost spočívá v rozlišení řeči a jednání a je založena již v samotném Ježíšově životě, který zahrnuje jak mluvení tak jednání, resp. jak zvěstování tak uzdravování. V souladu s tím požaduje Ježíš po učednících, aby rovněž vydávali svědectví touto dvojí formou: řečí a činy (989). Stejně tak se těmito dvěma směry má ubírat služba sboru. Vždy přitom jde o totéž svědectví, jen jednou formou mluvení, podruhé formou jednání. Ačkoli obě

²² „...Bůh sám (...) jako Otec, Syn a Duch svatý je zcela jeden, ale přece a právě jako takový nikoli nerozlišená, neživá a nehybná jednota, nýbrž ‚věčně bohatý Bůh, základ, pramen a Pán nekonečnosti různých božských možností“ (980).

²³ Srv. křestní příkaz (Mt 28,18–20) a logion o klíčních království nebeského (Mt 16,19; 18,18; J 20,23).

formy mají naprosto stejnou hodnotu, Barth jim přikládá nezvratitelné pořadí. „Smyslem mluvení a jednání sboru je vyzývat lidi k poznání – ale nikoli k prázdnému, nýbrž k činnému poznání.“ (990) Proto je třeba nejprve mluvit, načež má následovat slovu odpovídající jednání. Obě formy jsou přitom úzce provázány. Nejen, že se jedna neobejde bez druhé, ale v jedné je zároveň obsažena druhá: v mluvení jde o konkrétní jednání – a naopak (991).²⁴

Mezi základní formy církevní služby, v nichž sbor jedná převážně svým mluvením, Barth zahrnuje: chválení Boha, kázání, vyučování, evangelizaci, misii a teologii (991–1011). Mezi formy, které představují především jednání, řadí modlitbu, péči o duše, osobní vzory, diakonii, prorocké jednání a společenství (1011–1034). Přitom jednotlivé formy nelze přísně odlišovat, protože se často dotýkají či dokonce překrývají. V této rozmanitosti forem však sbor nepřestává mít jednotné pověření: představovat světu „podobenství Božího království“ (991).

3. Kázání jako podobenství Božího království

Skutečnost Kristova prorockého úřadu představuje v Barthově pohledu podmínku možnosti křesťanského kázání. Jaké důsledky má nauka o Kristově profétii a prorocké službě sboru pro vymezení podstaty a úlohy kázání?

(a) Kázání jako lidská řeč

Barthovo pojetí Kristovy profétie vede ke dvojí relativizaci křesťanského kázání: vzhledem k jiným pravdivým lidským slovům mimo oblast církve a vzhledem k jiným formám služby uvnitř křesťanského sboru. Řekli jsme, že v důsledku silné christologické koncentrace opustil Barth svou dřívější nauku o trojí podobě Božího slova. Jestliže za jediné Boží slovo označuje Krista, pak musí chápat kázání výhradně jako lidskou řeč.²⁵ Tím kázání do jisté míry ztrácí svou výlučnost vzhledem k jiným závažným a pravdivým lidským slovům, která se vyskytují jak ve sboru²⁶ tak také v mimocírkevní oblasti.

²⁴ Barthovo pojetí jednání slovem a mluvení činem připomíná Austinovu teorii řečových aktů. Srv. AUSTIN, Jak udělat.

²⁵ „Kázání je jako dílo lidské řeči lidským jednáním...“ (997).

²⁶ Srv. Barthovo pojednání o kázání v rámci oddílu o jednotlivých formách služby sboru (994–997).

Nicméně Barth přesto přiznává kázání odlišnost od ostatních druhů lidských sdělení, která je primárně dána „obsahem jeho výpovědi“. Sdělení o radikální změně situace mezi Bohem a člověkem v Ježíši Kristu zásadně proměňuje pohled člověka na skutečnost. Druhotně se kázání vyznačuje „konkrétní vázaností na *původní* svědectví o Ježíši Kristu“ (1995n).

Úlohou kázání je principiálně to, co bylo řečeno o službě sboru jako takové: sloužit světu svědectvím o Kristu, či jinými slovy: představovat podobenství Božího království.²⁷ Pomocí pojmů svědectví popř. podobenství zdůrazňuje Barth referenční funkci kázání. Výpověď, že kázání je svědectvím, implikuje, že se kázání odlišuje od skutečnosti toho, co je dosvědčováno. Jestliže je kázání svědectvím o Božím slovu v Kristu, znamená to, že není Božím slovem samým, nýbrž na něj pouze odkazuje. Podobný význam má také užití výrazu podobenství. Výpověď, že kázání představuje podobenství, implikuje, že kázání ve svém uskutečnění zpodobňuje určité dění, ale samo není oním zpodobněným děním. Jestliže kázání označíme za podobenství Božího království, znamená to, že samo ve svém uskutečnění není Božím královstvím, nýbrž na něj odkazuje. Samo není děním spásy, nýbrž toto dění ohlašuje.

Z teologicko-dějinného hlediska je tato relativizace kázání důsledkem Barthovy konfrontace s existenciální teologií Rudolfa Bultmanna.²⁸ Jelikož Bultmann ve své christologii identifikuje Krista s kérygmatem, pojímá zvěstování jako vlastní událost spásy, jako dění Božího království.²⁹ Naproti tomu Barth tuto identifikaci zásadně odmítá.³⁰ Akcentuje dějinnou

²⁷ „V církvi jde na celé čáře, ve všech funkcích jejího života o představení onoho velkého podobenství Božího království.“ (1979) „V této jednotě a různosti představuje [sbor, T. L.] to, co je jeho úlohou představovat vzhledem ke světu: podobenství Božího království.“ (1991)

²⁸ Srv. JOSUTTIS, Wort, 239.

²⁹ Srv. např. „Ano, mířím k větě, že Kristus (pokud se nás týká) je kérygmatem, protože je Kristem jen jako Kristus pro me a s jako takovým se lze setkat jen v kérygmatu.“ Kérygma „je *samo* Božím činem.“ (Bultmannův dopis Barthovi z 11.–15. 11. 1952, in: JASPERT, Briefwechsel, 178.)

³⁰ „Jak se to má s koincidencí (...) novozákonního kérygmatu, s událostí, která je v něm zvěstována? (...) Tuto koincidenci, ba identitu, v níž je κηρύσσειν o Božím království samotným Božím královstvím, a tak nepodmíněným, absolutním κηρυσσειν, jako slovo také obsahem slova, – tu lze tvrdit přece jen v tomto jednom jediném případě, vzhledem ke κηρύσσειν Ježíše samého.“ (BARTH, KD IV/2, 227.)

povahu události smíření v Kristu, na kterou kázání pouze odkazuje. Kázání tak může být jen podobenstvím Božího království.

(b) Kázání jako vyslovení, osvětlení evangelia a oslovení

Úlohu kázání Barth dále přibližuje pomocí tří klíčových výrazů: „Svědectví jako souhrn toho, co se má dít v každém případě jako služba křesťanského sboru, znamená *vyslovení, osvětlení, oslovení*: proklamaci, explikaci, aplikaci evangelia jako Božího slova, které je mu svěřeno.“ (967) Jmenované momenty, jejichž pořadí je určeno jen přehledností, je třeba chápat ve vzájemné jednotě a nerozlučnosti, nikoli jako samostatné části kázání. V následujícím jednotlivé momenty blíže představíme.

Kázání je „vyslovením evangelia“. To znamená, že je událostí lidské řeči, která poukazuje na skutečnost Božího jednání.³¹ Samotnou skutečnost Božího jednání se však nesmí pokoušet inscenovat. Může ji na nejvyšší vnímat a vyjadřovat pomocí lidských prostředků, a tak realizovat korespondující událost v rovině lidské skutečnosti (967n). Jiným pojmem, jímž Barth vyjadřuje tuto úlohu kázání, je pojem „znak“ (Zeichen) (968). Tento výraz stejně jako „svědectví“ a „podobenství“ implikuje vztah reference a zároveň difference mezi znakem a tím, co znak označuje.³² Vyslovením evangelia má kázání poskytovat světu „znak“, a tím mu evangelium „oznamovat“. Zda se obsah onoho znaku stane světu zjevným, zda mu svět uvěří a přijme jej, to již není v jeho moci, nýbrž v moci profétie Ježíše Krista a Ducha svatého (968).

Proklamace evangelia se nerozlučně pojí s dalším momentem, jímž je „osvětlení“ jeho smyslu. Jelikož samotná událost smíření sama sebe nejen vyjevuje, nýbrž také osvětluje, musí být jí odpovídající lidské dosvědčení nejen výpovědí evangelia, nýbrž i jeho osvětlením (970). Stejně jako v případě proklamace se také osvětlení evangelia děje v rámci lidských

³¹ Sbor má „uvádět na scénu světového dění a učinit lidem zjevným lidsko-dějinné faktum, které odpovídá božsko-dějinnému faktu, tvořícímu obsah evangelia, a které tím na božsko-dějinné faktum poukazuje a ohlašuje je: nikoli Boží království, ale podobenství Božího království.“ (967)

³² Pojem znaku uplatnil ve své hermeneutice již Augustin, který rozlišuje „věčné skutečnosti – věci“ a znaky, které na ně odkazují (AUGUSTIN, Křesťanská vzdělanost). K současné recepci sémiotiky v homiletice viz ENGEMANN, Homiletik. Ten definuje kázání jako „signum Božího sebesdělení“ a „signum živého sboru“ (srv. ENGEMANN, Einführung, 79).

možností.³³ Přitom je nelze provádět pouze formálně a mechanicky či svévolně, nýbrž je třeba následovat základní osvětlující princip, který obsahuje samo evangelium. Osvětlovat evangelium pak znamená ukazovat aspekty jeho obsahu jako součást Božích dějin s lidmi. Jestliže kázání osvětluje evangelium vyprávěním Božích dějin se světem, vzniká „jako jeho lidské dílo podobenství Božího království“ (974). Tím může člověka nanejvýš připravit na poznání evangelia, nikoli je přivodit. Samotné poznání evangelia ve víře (*intellectus fidei*) označuje Barth opět za vlastní dílo profétie Ježíše Krista a Ducha svatého (971n).

Kázání se nikdy neděje v prázdném prostoru, nýbrž se vždy obrací k lidem v tomto světě. Proto je jako poukaz na dosah evangelia vždy také „evangelijním oslovením“ (975). Oslovení posluchačů přitom podle Bartha nezávisí na metodice, *jak* jim na základě znalosti jejich situace evangelium co nejpříhodněji sdělit a osvětlit, nýbrž na vyjádření toho, *že* právě této jejich situace se evangelium dotýká (975). Jediným „bodem“, na který kazatel může navazovat, je poznání skutečné situace lidí před Bohem, situace omilostněných hříšníků.³⁴ Smyslem evangelijního oslovení je otevřít lidem tuto perspektivu, Barth doslova říká „uvést je do obrazu“, tzn. vtáhnout je do podobenství Božího království“ (978). Způsob, jakým kázání oslovuje, má být přitom formován zvěstovaným obsahem, který je radostnou zprávou. Zda dojde k osobnímu zasažení posluchačů a k poznání víry, závisí opět na díle Kristovy profétie a Ducha svatého. Kázání jako zcela „světský faktor“, může poskytovat pouze „nepřímý podnět“ a zvát k víře (976n).

Důrazem na moment oslovení se Barth odchyluje od svého dřívějšího pojetí kázání jako čistého výkladu Písma. Nikterak samozřejmě nezpochybňuje, že „se kázání zakládá na biblické práci“, ale zároveň upozorňuje, že je „zřetelně něčím jiným než prostě výkladem Písma“ (996). Jelikož má být „přímým sdělením a oslovením“ posluchače, musí kazatel nechat stranou mnohé ze své biblické přípravy (např. literárně a historicko-kritické úvahy). Podobně odlišuje Barth kázání také od systematicko-teologické-

³³ „Vysvětlovat evangelium znamená: opisovat a popisovat Boží podstatu, existenci a jednání (...) ve stále nových lidských formách nazírání, myšlení a řeči, uvádět tak celé toto dění (...) na lidskou scénu a nechat je lidsky promlouvat k lidem.“ (973)

³⁴ „Tento bod spočívá v tom, že také je Bůh stvořil a miluje, že také za ně Ježíš Kristus zemřel a byl vzkříšen, že také jejich prvním a posledním určením je naslouchat Božímu slovu a být mu poslušen.“ (975)

ho pojednání.³⁵ Označuje je za „liturgický akt“, který bez oklik vypovídá, osvětluje evangelium a oslovuje jím člověka (997). Nezbytný je proto vlastní, osobní podíl kazatele na kázání.³⁶ Ačkoli je kázání zařazeno mezi ty formy služby sboru, které se realizují především mluvením, chápe je Barth rovněž jako jednání.³⁷ Kázání jen nekonstatuje ani jen nepodává informaci, nýbrž připomíná, ujišťuje, promlouvá a vyzývá – tedy jedná.³⁸ Tak se v něm obnovuje a potvrzuje povolání, odehrává se v něm „nová konstituce a navenek nové zviditelnění sboru jako společenství služby a svědectví“ (995). Kázání je tak děním, které utváří církev.

Barthovo pojetí řeči kázání jako jednání stejně jako jeho rozlišení momentu proklamace, explikace a aplikace silně připomíná Austinovu teorii řečových aktů.³⁹ Dále zde lze spatřovat kompatibilitu s rozlišováním modů řeči v rétorice.⁴⁰ Pojetí kázání jako „znaku“ zas otevírá sémiotický přístup. Na základě toho lze říci, že Barth zohledňuje empirické předpoklady lidské řeči a mezilidské komunikace. Zásadní význam jeho teologie pro homiletiku však nespočívá v předjímání směru, kterým se homiletika sama později vydala, nýbrž ve vytvoření principiálních teologických předpokladů. Exkluzivní christologickou koncentrací umožnil Barth chápat kázání výhradně jako lidskou řeč. Tím položil předpoklad pro rozhovor homiletiky s empirickými vědami.

(c) Kázání jako prorocké jednání

V oddílu o prorocké službě sboru jsme naznačili, že Barth pokládá za profétii službu sboru jako takovou. Dále jsme ukázali, že účast na Kristově

³⁵ „Kázání nereflektuje, nemudruje, nediskutuje, nepoučuje. Kázání zvěstuje, volá, zve, přikazuje.“ (996).

³⁶ „Kázání je v naslouchání výpovědi Písma samostatně provedenou výpovědí a osvětlením evangelia, samostatně uskutečněným evangelijním oslovením.“ (996)

³⁷ „Kázání je tím, že je vysloveno, jednáním...“ (995) K problematice kázání jako mluvení srv. LUTHER, Predigt.

³⁸ V kázání si sbor (i svět) „výslovně připomíná, nechává si připomínat svědectví, jež mu bylo uloženo, znovu se ujišťuje o jeho obsahu, v jeho odrazu k sobě znovu nechává promlouvát Ježíše Krista, nechává se znovu vyzývat ke své službě ve světě“ (995).

³⁹ *Proclamatio* by bylo možné chápat jako „lokutivní akt“ (= výpověď), *explicatio* jako „illokutivní akt“ (= nevyslovený záměr sdělení), *applicatio* jako „perlokutivní akt“ (= zakalkulovaný účinek na posluchače). Srv. AUSTIN, Jak udělat, 101–106.

⁴⁰ Srv. trojí funkce řeči podle Quintiliana: *docere, delectare, movere*.

prorockém díle neobnáší jen rozpoznání a přivlastnění díla smíření, nýbrž i poslání k jeho dalšímu dosvědčování. Prorocký charakter je tak v Barthově pohledu kvalitou, která je nezbytnou součástí veškeré služby sboru, a to jako dar a jako úloha. Barth sice pojednává o „prorockém jednání“ jako o jedné ze základních forem služby sboru (1026–1030).⁴¹ Zároveň však tvrdí, že prorocký charakter mají přejímat také všechny další formy služby sboru včetně jeho kázání. Prorocký element považuje za znak pravosti jeho služby (1029). Proto má být také kázání prorockým jednáním.⁴²

Prorocký charakter je třeba blíže určit. Barth vychází z definice starozákonní profétie.⁴³ Pro ni jsou konstitutivní dva základní momenty: vnímání a oznamování. Jejich předmětem je slovo, které Bůh mluví ve svém díle, totiž v dějinách. Cílem profétie však není předat nové či doplňující Boží sdělení ke slovu, jež založilo Boží smlouvu s Izraelem, nýbrž sdělit právě toto slovo v konkrétní době s aktuálním nárokem. Na základě tohoto vymezení Barth blíže určuje, co znamená prorocký charakter služby sboru.⁴⁴ Prorocká služba se nerozlučně pojí s vnímáním přítomného dění; je nanejvýš „časová“ (zeitlich).⁴⁵ Nevztahuje se přitom jen k dění v oblasti sboru, nýbrž stejně tak k dění ve světě. Jde v ní o rozpoznání smyslu tohoto dění, tedy o porozumění jeho významu. Toto porozumění se realizuje ze zcela konkrétní perspektivy, která je vymezena obsahem svědectví

⁴¹ Srv. také pojednání o „prorocké službě křesťanského sboru“ v rámci etiky, in: BARTH, KD III/4, 583–592.

⁴² K proměnám Barthova pojetí prorocké dimenze kázání v průběhu jeho teologického vývoje srv. LANDOVÁ, Dimension.

⁴³ „Profétie se zakládá na zvláštním vnímání a spočívá ve zvláštním oznamování slova, které Bůh mluví vždy ve svém díle, totiž v dějinách svého lidu a světa, které řídí: slova, v němž nenahrazuje, nedoplňuje ani nepřekonává, nýbrž s novou jasností opakuje a potvrzuje to, co jednou provždy promluvil při založení smlouvy, a přitom požaduje nové slyšení a novou poslušnost v určité době.“ (1027)

⁴⁴ „Jednání sboru ve službě jeho svědectví je ... prorockým jedáním, přičemž pod ‚prorocký‘ rozumíme: jednání v rozpoznání smyslu vždy přítomných událostí, vztahů a jevů jeho vlastních dějin a také dějin jeho okolí v jejich pozitivním a negativním vztahu k přibliživšímu se Božímu království, které sbor dosvědčuje, a tak v jejich významu pro konkrétní podobu tohoto jeho svědectví.“ (1026)

⁴⁵ BARTH, KD III/4, 584.

sboru: vnímáním příslého a přicházejícího Božího království.⁴⁶ Úlohou prorocké služby sboru je rozpoznat, v jakém vztahu se nacházejí aktuální události vůči skutečnosti Božího království, a odtud vyvodit příslušné důsledky pro své svědectví.⁴⁷ To znamená, že vlastní prorocký charakter není dán pouhým zřetelem k aktuálnímu dění, nýbrž vnímáním aktuálního dění v jeho vztahu k obsahu křesťanského svědectví. Prorocký element tudíž spočívá v kvalifikovaném pohledu na přítomnost, který vždy otvírá také výhled do budoucnosti.

Jakkoli se svědectví sboru vztahuje ke skutečnosti Božího slova v Kristu, Barth upozorňuje, že touto skutečností nedisponuje, nýbrž vždy zůstává „lidským“ a „omylným“ slovem. Zároveň je však jeho svědectví „svobodné“ vůči všem jiným lidským postojům.⁴⁸ Jelikož musí nazývat věci pravým jménem bez ohledu na vládnoucí poměry a trendy, může se stát, že jak uvnitř tak vně narazí na odpor. To však nesmí nic měnit na tom, že rozhodující pro něj zůstává zájem „Boží politiky.“⁴⁹ Pokud jde o povahu prorockého slova, vyvrací Barth představu, že se jedná o extatický a entusiastický projev a naopak podtrhává jeho racionálnost. Profétie nezatemňuje, nýbrž naopak odhaluje pravdivou skutečnost. Proto také není „bláznivou svobodou několika nemnohých,“ nýbrž je „službou celého sboru“, posláním každého křesťana (1029). Zároveň je také nezbytnou součástí prorocké úlohy neustále zkoušet pravost duchů.⁵⁰ Pokud by se však někdo chtěl prorocké službě vyhnout a kázat jen „čisté“ evangelium, vydával by naopak „falešné prorocké svědectví“, neboť bezčasé, nadčasové, neutrální evangelium není čistým evangeliem.⁵¹

⁴⁶ Prorocké konání křesťanského sboru „se zakládá na vnímání příslého a přicházejícího království Božího. Spočívá v podstatě v tom, že ohlašuje toto království.“ (BARTH, KD III/4, 584)

⁴⁷ Otázku, zda se jedná o naprosto správný výklad a vyčerpávající definici toho, co znamená προφητεία v Novém zákoně, nechává Barth otevřenou. Na základě významu, jaký měla profétie v životě raně křesťanských sborů, však soudí, že má být „také dnes chápána a ceněna jako jedna ze základních forem služby sboru“ (1026).

⁴⁸ BARTH, KD III/4, 585.

⁴⁹ Srv. BARTH, KD III/4, 587.

⁵⁰ „Sbor potřebuje spolupůsobení každého jednotlivce, a proto nesmí tlumit Ducha (totiž Ducha svatého!) (1 Tes 5,19); nesmí však přestat zkoušet duchy (totiž lidské duchy ve svém středu (1J 4,1)...“ (BARTH, KD III/4, 590).

⁵¹ BARTH, KD III/4, 586n.

4. Shrnutí

Barthovo pojednání o Kristově prorockém díle má zásadní důsledky jak pro pochopení prorocké služby křesťanského sboru jako takové, tak pro pojetí kázání. Oproti jeho dřívějšímu postoji tu dochází k určité relativizaci jednak výlučného nároku křesťanské profétie vůči světu, jednak výjimečného postavení kázání vzhledem k jiným formám služby sboru. To však neznamená, že by se Barthova teologie otvírala relativismu. Uznání existence pravdivých a závažných lidských slov také za hranicemi církve je naopak důsledkem radikalizované christologické koncentrace. Ta spočívá ve vyznání, že Kristus je jediným Božím slovem a tak absolutní normou všech lidských projevů. Přijetí tohoto axiomu znamená uznání absolutní normy, jíž se mají podrobovat všechny lidské projevy a instance – v křesťanské církvi i mimo ni.

Pro prorocké svědectví církve to v důsledcích znamená, že se samo má této absolutní normě podřizovat, dosvědčovat ji, avšak v žádném případě nevystupovat s nárokem a autoritou, jež přísluší jí samé. Musí mít neustále na zřeteli, že nemá právo se považovat za výlučného nositele pravdivých slov. Zároveň Barth připomíná, že křesťanská církev má jasné, konkrétní pověření dosvědčovat světu jediné světlo života v Ježíši Kristu. V tom spočívá podstata prorocké služby. Proto ji nelze zaměňovat s pouhým aktualismem ani se službou jiným zájmům – politickým, sociálním apod. Pro prorockou službu sboru a každého jednotlivého křesťana je primárně určující specifická perspektiva, z níž má pohlížet na přítomné a budoucí dění. Tuto perspektivu utváří základní obsah křesťanského svědectví o příšlém a přicházejícím Božím království. Jakmile ji nahrazují jiné zřetele, stává se prorocké svědectví sboru svědectvím falešným.

Pokud jde o Barthovu homiletiku, je zjevné, že ve svém Učení o smíření přináší nový principiálně-homiletický koncept, v němž do určité míry koriguje předcházející pozici. Významnou roli tu hraje konfrontace s Bultmannem, který identifikuje křesťanské zvěstování s událostí Božího jednání. Barth naproti tomu klade důraz na dějinnou událost Božího zjevení v Kristu, kterou kázání jako lidská řeč pouze dosvědčuje. *Kázání není Božím královstvím, nýbrž podobenstvím Božího království.* Teologický důraz na Boží lidství vede Bartha rovněž k tomu, že pozitivněji hodnotí význam lidské individuality v procesu přípravy a realizace kázání. V důsledku toho nejen výslovně deklaruje otevřenost teologie rozhovoru s empirickými vědami, nýbrž jeho vlastní teologický koncept kázání jako lidské řeči tento dialog principiálně umožňuje. V tomto směru nebyla Barthova

teologie kázání dosud dostatečně zhodnocena a každá homiletická teorie, která chce teologicky zdůvodnit své počínání, by se s ní měla vyrovnat.

Literatura

- AUGUSTIN, AURELIUS, Křesťanská vzdělanost – De doctrina christiana (přel. J. Nechutová), Praha: Vyšehrad, 2004
- AUSTIN, JOHN LANGSHAW, Jak udělat něco slovy, Praha: Filosofia, 2000 (1955)
- BARTH, KARL, Die kirchliche Dogmatik I/1: Die Lehre vom Wort Gottes, Prolegomena zur Kirchlichen Dogmatik, Zollikon-Zürich: Evangelischer Verlag AG, ⁶1952
- BARTH, KARL, Die kirchliche Dogmatik III/4: Die Lehre von der Schöpfung, Zollikon-Zürich: Evangelischer Verlag AG, 1951
- BARTH, KARL, Die kirchliche Dogmatik IV/2: Die Lehre von der Versöhnung, Zollikon-Zürich: Evangelischer Verlag AG, 1955
- BARTH, KARL, Die kirchliche Dogmatik IV/3,1: Die Lehre von der Versöhnung, Zollikon-Zürich: Evangelischer Verlag AG, 1959
- BARTH, KARL, Die Menschlichkeit Gottes, Zollikon-Zürich: Evangelischer Verlag, 1956
- BARTH, KARL, Texte zur Barmer Theologischen Erklärung (vyd. M. Rohrkramer), Zürich: Theologischer Verlag, 1984
- BORNKAMM, KARIN, Die reformatorische Lehre vom Amt Christi und ihre Umformung durch Karl Barth, ZThK Beiheft 6: Zur Theologie Karl Barths (1986), 1–32
- BÄCHLI, OTTO, Das Alte Testament in der Kirchlichen Dogmatik von Karl Barth, Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag, 1987
- CALVIN, JOHANNES, Unterricht in der christlichen Religion – Institutio Religionis Christianae, Bd. I. (vyd. O. Weber), Neukirchen: Neukirchener Verlag, 1936
- ENGEMANN, WILFRIED, Einführung in die Homiletik, Tübingen, Basel: Francke Verlag, 2002
- ENGEMANN, WILFRIED, Semiotische Homiletik: Prämissen, Analysen, Konsequenzen, Tübingen, Basel: Francke Verlag, 1993
- HIRSCH, EMANUEL, Hilfsbuch zum Studium der Dogmatik: die Dogmatik der Reformatoren und der altevangelischen Lehrer quellenmäßig belegt und verdeutscht, Berlin: Walter de Gruyter, ³1958
- JASPERT, BERNDT (ed.), Karl Barth – Rudolf Bultmann: Briefwechsel,

- 1922–1966, Zürich: Theologischer Verlag, 1971 (Karl Barth Gesamtausgabe 5)
- JOSUTTIS, MANFRED (ed.), Das Wort und die Wörter: zur Kritik am Predigtverständnis Karl Barths, in: Freispruch und Freiheit: FS für W. Kreck zum 65. Geburtstag, München: Chr. Kaiser, 1973, 229–243
- KLAPPERT, BERTOLD, Gottes Offenbarung und menschliche Erfahrung: Erfahrungsfelder der Versöhnungslehre Karl Barths, in: TÝŽ, Versöhnung und Befreiung: Versuche, Karl Barth kontextuell zu verstehen, Neukirchen: Neukirchener Verlag, 1994, 3–52
- LANDOVÁ, TABITA, Prophetische Dimension der Predigt: zur Predigt und Homiletik Karl Barths, in: Reden von Gott in der Mitte Europas: evangelische Theologie im Kontext Bonn Prag Warschau, Bonn: CMZ-Verlag, 2004, 198–221
- LUTHER, HENNING, Predigt als Handlung: Überlegungen zur Pragmatik des Predigens, in: A. BEUTEL, V. DREHSEN, H. M. MÜLLER (eds.), Homiletisches Lesebuch: Texte zur heutigen Predigtlehre, Tübingen: Katzmann-Verlag KG, 1986, 222–239
- LUTHER, MARTIN, O křesťanské svobodě, in: B. POPELÁŘ, R. ŘÍČAN (přel.), Lutherův odkaz, Praha: Laichter, 1935, 127–202
- URSINUS, ZACHARIAS, OLEVIANUS, KASPAR, Katechismus heidelberský (přel. H. z Tardy), Pardubice, 1912